MTA-VEAB

SZOCIOLÓGIAI MUNKABIZOTTSÁG KONFERENCIÁJA

Merre tartunk?

Eredmények és dilemmák

2023

Absztraktkötet

Konferencia ideje: 2023. november 16. (csütörtök) $13^{\underline{00}}$-$16^{\underline{00}}$
Helye: MTA-VEAB Székház, Veszprém, Vár utca 37.

Konferencia célja

A Covid-19 vírus okozta járvány hatásait még fel sem dolgoztuk, mikor az országhatárunk mellett kitört a háború, hatással van a mindennapi életünkre. Sokszor nehéz eldönteni, hogy merre is tartunk, milyen beavatkozásokra van szükség. Ebben az évben a munkabizottság tagjai, meghívottjai példákon keresztül mutatják be a kutatási területeiket, eredményeiket, javaslataikat.

A konferencia megmutatja a munkabizottság sokszínűségét és a koherenciáját. Minden kutató a saját környezetét vizsgálja és jobbító szándékkal javaslatokat fogalmaz meg.

Tartalom

Szekció 1.

Munkahelyi és oktatási területek szociológiai kutatásai

Szekcióvezető: Dr. Mészáros Attila

1. Dr. Nagy Tamás: Szövegbányászati, statisztikai módszerek alkalmazása a társadalomtudományi és pedagógiai kutatásokban: előkészítés, feldolgozás, értelmezés és oktatás
2. Dr. Soós Zsolt: Merre tartunk? A szociális munka és a szociális felsőoktatás perspektívái a szegregátumokban végzett segítő munka területén
3. Szűcs-Kanda Emőke: A munkahelyi pszichoterror megjelenése és hatása
4. Dr. Mészáros Attila: Tanári, oktatói szerepek változása a pedagógiai fejlesztő munka során

Szekció 2.

Környezet és társadalom területek szociológiai kutatásai

Szekcióvezető: Dr. Ládonyi Zsuzsanna

1. Dr. Ládonyi Zsuzsanna: Az „Otthonra találni a művészetben” projekt, mint egy művészetalapú vizuális segítő és társadalmi integrációt előmozdító beavatkozás
2. Dr. Ivony Éva: Gazdálkodó tanyák a Kiskunságon – megküzdési stratégiák a változó társadalmi- gazdasági körülmények és a klímaváltozás hatásai mellett
3. Dr. Leveleki Magdolna: Faluról városra – városról falura. Belső vándorlás Magyarországon különös tekintettel a pandémia hatására
4. Dr. Tóbiás László: Az ifjúsági munka professzionalizálódás és deprofesszionalizálódása a rendszerváltástól napjainkig

Tartalmi összefoglalók

1. szekció

Munkahelyi és oktatási területek szociológiai kutatásai

Szekcióvezető: Dr. Mészáros Attila

Dr. Nagy Tamás

Szövegbányászati, statisztikai módszerek alkalmazása a társadalomtudományi és pedagógiai kutatásokban: előkészítés, feldolgozás, értelmezés és oktatás

A társadalomtudományi és pedagógiai kutatások, vizsgálatok során nagyon sok, különféle típusú és forrású információ segítheti a felmerült kérdések megválaszolását. A szövegalapú adatok feldolgozásához a szövegbányászat és a matematikai statisztika létező megoldásait, szoftvereit alkalmazhatjuk. Például elemezhetjük: az elektronikus tanuláshoz kötődő Fórumbejegyzéseket, a felsőoktatási és szakképzési tanterveket, hírportálok által hozzáférhetővé tett híreket és véleményeket, tankönyveket, nemzetközi vagy országos tudásmérések adatait. Ezek egyik meghatározó jellemzője, hogy nem igényelnek új adatfelvételeket, állandóan és digitális formában elérhetőek, így meggyorsíthatják az elemzéseket.

A felsorolt adatok felhasználhatók a hallgatók kutatásmódszertani felkészítéséhez is, ahol a felsorolt információforrásokból generálunk, adunk megoldandó feladatokat, illetve létező adatok és eredmények segítségével segítjük a statisztikai módszerek lényegének, szabályainak a megértését.

Ez a tanulmány a korábban elvégzett vizsgálatok, elemzések, oktatási módszerek összefoglalásának, részben általánosításának tekinthető.

Kulcsszavak: szövegbányászat, statisztikai kiértékelés, adatfeldolgozás, vizualizálás, oktatás, R studio

Dr. Soós Zsolt

Merre tartunk? A szociális munka és a szociális felsőoktatás perspektívái a szegregátumokban végzett segítő munka területén

Biczó Gábor és Szabó Henriett kutatótársaimmal - egyetemi hallgatók bevonásával - az elmúlt években hét kelet-magyarországi kistelepülésen, kiemelten a helyi szegregátumokban végeztünk kutatásokat az itt élők helyzete, lehetőségei, problémái és közösségi kapcsolatai vonatkozásában. Előadásomban e kutatássorozat főbb eredményeit és az azokból a szociális szakmák és a szociális felsőoktatás számára hasznosítható következtetéseket ismertetném, kiemelten azt, hogy a szegregátumokban tömegesen tetten érhető izolációs, szociális, oktatási (különös tekintettel a digitális oktatás során tovább nőtt hátrányokra), kábítószerhasználati problémák milyen típusú segítő beavatkozásokkal kezelhetőek hatásosan és hatékonyan, s ezen eredmények hogyan épültek és épülnek be a szociális (és egyéb felsőfokú) képzésekbe.

Szűcs-Kanda Emőke

A munkahelyi pszichoterror megjelenése és hatása

Napjainkban – amikor talán túl vagyunk a Covid-19 járványon, és háborús konfliktus zajlik körülöttünk – kevesebb figyelmet fordítunk a munkahelyi légkörre, hiszen a fókusz most más területekre helyeződik. Tanulmányomban a munkahelyi pszichoterror jelenségét szeretném bemutatni esettanulmányok és kutatás segítségével, mert a témában gazdag hazai és nemzetközi irodalom érhető el, ennek ellenére csekély számú magyarországi kutatással találkozunk. A dolgozatomban egy jogi és orvosi esettanulmány, valamint a saját kutatásom eredményeinek a segítségével szeretnék rávilágítani a munkahelyi pszichoterror jelenségének összetettségére, és ezzel együtt a megoldási lehetőségekre is.

Kulcsszavak: mérgező, légkör, munkahely, jelenség

Dr. Mészáros Attila

Tanári, oktatói szerepek változása a pedagógiai fejlesztő munka során

Az oktatás egyik célja az emberi viselkedés formálása. A társadalmak az egész világon oktatási rendszereket hoznak létre az állampolgárai fejlesztése érdekében. Az oktatásban a kívánt viselkedésmódok némelyike élesen meghatározott, például az olvasás és matematika. (Harold & Trudi, 1990) Az oktatás történetében még soha nem ismerték fel jobban a szakmai fejlődés fontosságát. Minden modernizációs kísérlet az iskolák megreformálására, átalakítására hangsúlyozza a szakmai fejlődést, mint elsődleges eszközt a szükséges változások megvalósításában.

Egy képző sok szerepben kell megjelenni egy oktatási folyamatban. Ezen szerepek fejlesztése az egész pályafutását végig kell kísérni. Ezek a szerepek az eljárásaik, a célkitűzéseik és a szükséges speciális ismereteik tekintetében különböznek egymástól. Valamint megjelenik egy közös munka is, hisz ha egy tanulónak, vagy egy felnőttnek terápiára van szüksége, akkor az oktatónak mindössze jelző szerepe van és együttműködésre kell felkérni egy más szakembert. Az, hogy melyik szerepben jó egy képző az a szakember személyiségéből és egyéni stílusából, valamint abból adódik, hogy milyen mértékben sikerül ösztönző és támogató kapcsolatot kialakítaniuk tanulókkal.

Az előadásban a következő szerepek kerülnek bemutatásra:

- Oktató, mint tanácsadó
- Beszélgetések kezelése, vezetése az oktatásban
- Moderáció az oktatói munkában
- Mediáció az oktatói munkában

Ezeknek a szerepeknek a változásának kezelésére mutatok be egy új rendszert.

Kulcsszavak: oktatói szerepek, mediáció, moderáció, tanácsadás

2. szekció

Környezet és társadalom területek szociológiai kutatásai

Szekcióvezető: Dr. Ládonyi Zsuzsanna

Dr. Ládonyi Zsuzsanna

Az „Otthonra találni a művészetben” projekt, mint egy művészetalapú vizuális segítő és társadalmi integrációt előmozdító beavatkozás

A vizualitás és a szociális munka érzékeny közös metszeteként született meg az „Otthonra találni a művészetben” projekt ötlete 2020-ban. A VEB2023 EKF által támogatott program keretében 2023-ban veszprémi hajléktalanok egy 15 alkalmas művészetterápiás foglalkozássorozaton vettek részt, amit kiállítások követtek. Célunk volt egyrészt az otthon nélkülieket a tehetetlenség állapotából kimozdítani, emberi méltóságukat visszaadni. Másrészt fontos volt számunkra a többségi társadalom és a hajléktalanok marginalizált csoportját közelebb hozni egymáshoz, ezzel a társadalmi integráció lehetőségét előmozdítani. A projektünk keretében a kiállításokon túl direktebb eszközöket is kitaláltunk, egyrészt a múzeumpedagógiai foglalkozásokon a jövő generációját szólítottuk meg bevonva őket is az alkotásba, párbeszédbe. Másrészt a lakossági fórumainkon és workshopokon a projektről szóló képes beszámolót követően minden érdeklődőt közös gondolkodásra hívtunk.

A segítségnyújtást és a társadalmi integrációt elősegítő intervencióink közös metszéspontja, eszköze a képiség. A hajléktalanok által készített festmények mellett az alkotási folyamatról készült fotók, valamint a gyerekek által készített ajándék akvarellek mind a vizualitáshoz kötődnek. A programsorozatot kísérő médiamegjelenések (facebook oldal, weboldal, online és nyomtatott sajtó, tévériportok) hangsúlyosan a képeken keresztül próbálják a projekt hitvallását, üzenetét közvetíteni, miszerint: minden ember értékes.

Dr. Ivony Éva

Gazdálkodó tanyák a Kiskunságon – megküzdési stratégiák a változó társadalmi-gazdasági körülmények és a klímaváltozás hatásai mellett

A Veszprémi Érseki Főiskola is bekapcsolódott 2021-2022-ben a kiskunsági tanyavilágon élők életkörülményeit feltáró, Tanyakollégium III. nevet viselő vizsgálatba. A terepkutatás, melynek fókuszában a gazdálkodó tanyák álltak, több felsőoktatási intézményből érkezett hallgató és oktató részvételével valósult meg. A kutatás keretében 2021 őszén kérdőíves, majd 2022 tavaszán interjús módszerrel gyűjtöttünk adatokat 23 településhez kapcsolódó tanyás körzeten. Az általam elkészített, Petőfiszállás külterületén élő gazdákkal felvett interjúk eredményei arra mutatnak, hogy a növekvő kitettség (gazdasági válság, a térség jellemzően szélsőséges időjárási viszonyai, a klímaváltozás kedvezőtlen hatásai) ellenére a tanyasi életforma reneszánsza várható. A gazdák megküzdési stratégiái, a tanyafejlesztési támogatások, illetve a közlekedés felgyorsulása, az otthoni munkavégzés (home office) lehetőségei mellett a tanyasi élet hátrányai lecsökkentek, előnyei pedig egyértelműen kidomborodnak. A hagyományos tanya átalakul, a tanyán élők tevékenységei specifikálódnak ugyan, de a tanya, mint életforma tovább fog élni.

Dr. Leveleki Magdolna

Faluról városra – városról falura.

Belső vándorlás Magyarországon különös tekintettel a pandémia hatására

Tanulmányomban a belföldi területi mobilitásra, a lakóhelyváltoztatásokra fókuszálok. Arra keresek választ, hogy milyen folyamatok figyelhetők meg a városi és a falusi népesség számának változásában, azon belül milyen belső vándorlási trendek rajzolódnak ki az utóbbi években? Mely időszakban, hogyan tolódik el a vándorlás iránya városról falura és fordítva, hogyan mutatkozik meg a statisztikákban, a vándorlási mutatókban a pandémia hatása? Arra külön figyelmet fordítok, hogy mi jellemzi a külterületekre történő kiköltözést, milyen ennek mértéke, mely településtípusok esetén fordul elő nagyobb arányban?

Az 1990-es években és az ezredforduló után is sokszor olvashattuk, hogy a magyar népesség nem eléggé mobil, hiába van jelentős munkaerő iránti kereslet az ország nyugati felében, és jelent súlyos problémát a munkanélküliség a keleti országrészen - egyebek mellett Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Békés megyékben – az emberek nem vándorolnak el, nem változtatnak lakóhelyet. Erre az állításra rácáfolnak a 2010 után zajló folyamatok. A KSH adatai rámutatnak arra, hogy a belföldi vándormozgalom fontos mozgatói a területek társadalmi-gazdasági jellemzői, azon belül is az egy főre jutó GDP nagysága, növekedése és a munkaerőpiaci helyzet, a munkanélküliségi ráta alakulása. Ezek a tényezők azonban nem magyarázzák a szuburbanizációs folyamat és a városról falura költözés újabb nagy hullámait, mely közelíti az ezredforduló éveihez hasonló méreteket. Ezeknek a változásoknak a megértéséhez nem mellőzhetjük a pandémia hatásának vizsgálatát.

Dr. Tóbiás László

Az ifjúsági munka professzionalizálódás és deprofesszionalizálódása a rendszerváltástól napjainkig

Különböző megközelítések az ifjúsági munkát vagy a szociálpedagógia részeként vagy önálló segítői-pedagógiai professzióként látják. Az Európa Tanács tagjainak 47 országot felölelő terében és az Unióban is különleges figyelmet kap az ifjúsági munka - Navracsics Tibor biztosi portfóliójához tartozott az ifjúságpolitika. A szakmák professzionalizálódási (és esetleg deprofesszionalizálódási) folyamatai évtizedek óta vizsgálatok tárgyai, az eredményeket egyebek között a szakmai képzések formálásához is felhasználják. A segítő szakmák magyarországi legutolsó 35 éves történetének professzionalizációs vetületének átfogó vizsgálatára készülünk, ennek keretében tekintettük át az ifjúsági munka történetét, a kutatás, a szabályozás, a formális és nem formális képzés, az intézményrendszer tekintetében.

VEAB Az MTA Veszprémi Területi Bizottsága

8200 Veszprém, Vár u. 37. Tel.: (88) 426-100 e-mail: veab@veab.mta.hu